

Acquittal in criminal proceedings: theoretical foundations and law enforcement practice

Shakhnoza MAMATALIYEVA¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received January 2023

Received in revised form

15 January 2023

Accepted 25 February 2023

Available online

15 March 2023

Keywords:

criminal process,
acquittal,
basic theory,
law,
practice

ABSTRACT

The article analyzes the legal nature of an acquittal in the Republic of Uzbekistan. The author also concluded that an acquittal is a procedural act of judicial law enforcement, fixing, because of a legal assessment of the objective and subjective facts of reality underlying it, the unestablished guilt or established innocence of the accused, which is the basis for the application of the rules on rehabilitation. This definition determines the development of general theoretical ideas about the essence of an acquittal and its significance for law enforcement practice. The most important feature of an acquittal is validity. An acquittal should be considered justified in the case when the circumstance determining the resolution of the criminal case - the failure to prove the indictment - corresponds to the actual circumstances, i.e. the realities of the law enforcement process. An acquittal is an act by which the state, represented by the law enforcement system, refuses to prosecute a person and recognizes the groundlessness of the charges against him. As a legal document, an acquittal is the basis for applying rehabilitation measures to the acquitted person, and from a social point of view, it indicates the restoration of the reputation of a person whose rights have been illegally violated.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss2/S-pp256-263>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Lecturer, Department of Criminal and Procedural Law, Tashkent State University of Law

Jinoyat protsessida oqlov hukmi: nazariy asoslar va huquqni qo'llash amaliyoti

---

Kalit so'zlar:

jinoyat protsess,
oqlov hukm,
nazariy asoslar,
huquq,
amaliyot.

ANNOTATSIYA

Maqolada O'zbekiston Respublikasida oqlov hukmining huquqiy mohiyati tahlil qilingan. Shuningdek, muallif oqlov hukmi - bu sud-huquqni qo'llashning protsessual akti bo'lib, unga asos bo'lgan voqelikning ob'yektiv va sub'yektiv dalillariga huquqiy baho berish natijasida ayblanuvchining aniqlanmagan aybi yoki aybsizligini aniqlaydi, degan xulosaga keldi. Reabilitatsiya to'g'risidagi qoidalarni qo'llash uchun asos bo'ladi. Ushbu ta'rif oqlov hukmining mohiyati va uning huquqni qo'llash amaliyoti uchun ahamiyati haqidagi umumiy nazariy g'oyalarning rivojlanishini belgilaydi. Oqlov hukmining eng muhim xususiyati qonuniylikdir. Jinoyat ishining hal etilishini belgilovchi holat - ayblov xulosasining isbotlanmaganligi - haqiqiy holatlarga to'g'ri kelgan taqdirda, oqlov hukmi asosli deb hisoblanishi kerak. Oqlash - bu huquqni muhofaza qilish tizimi vakili bo'lgan davlat shaxsni jinoiy javobgarlikka tortishdan bosh tortadigan va unga qo'yilgan ayblovlarning asossizligini tan oladigan harakat. Oqlash huquqiy hujjat sifatida oqlangan shaxsga nisbatan reabilitatsiya chora-tadbirlarini qo'llash uchun asos bo'lib, ijtimoiy nuqtai nazardan qaraganda, huquqlari g'ayriqonuniy ravishda buzilgan shaxsning obro'-e'tibori tiklanganidan dalolat beradi degan xulosaga kelgan.

Оправдательный приговор в уголовном процессе: теоретические основы и правоприменительная практика

Ключевые слова:

уголовный процесс,
оправдательный
приговор,
теоретические основы,
право,
практика.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется правовая природа оправдательного приговора в Республике Узбекистан. А также автор пришел к выводу, что оправдательный приговор – это процессуальный акт судебного правоприменения, фиксирующий как результат правовой оценки положенных в его основу объективных и субъективных фактов действительности неустановленную виновность или установленную невиновность обвиняемого, что является основанием для применения норм о реабилитации. Данное определение обуславливает развитие общетеоретических представлений о сущности оправдательного приговора и его значении для правоприменительной практики. Важнейшим признаком оправдательного приговора является обоснованность. Оправдательный приговор следует считать обоснованным в том случае, когда определяющее для разрешения уголовного дела обстоятельство – недоказанность

обвинительного заключения – соответствует фактическим обстоятельствам, т.е. реалиям правоприменительного процесса. Вынесение оправдательного приговора представляет собой акт, которым государство в лице правоохранительной системы отказывается от уголовного преследования лица и признает необоснованность выдвинутых в отношении него обвинений. Как юридический документ оправдательный приговор является основанием для применения к оправданному лицу реабилитационных мер, а с социальной точки зрения свидетельствует о восстановлении репутации человека, чьи права были незаконно нарушены.

Har bir zamonaviy demokratik davlat inson va fuqaroning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ustuvor deb e'tirof etib, ushbu huquqlarni himoya qilish, ta'minlash va kafolatlash majburiyatini bajaradi. Buzilgan huquqlarni himoya qilish va tiklash usullaridan biri sud kabi organ – huquq va qonuniy manfaatlarni himoya qilish orqali huquqni muhofaza qilish funksiyasini amalga oshiruvchi davlat organidir. Sud odil sudlovni amalga oshirish orqali shaxsning jinoyat sodir etishda aybdorligini yoki aybsizligini aniqlashning mutlaq vakolatiga ega. Faqat sud ayblov va himoya taraflari tomonidan taqdim etilgan dalillarga asoslanib, qonun va ichki ishonchga asoslanib, shaxsning aybini aniqlaydi va unga sodir etilgan jinoyat uchun adolatli jazo tayinlaydi.

Sudya ayblanuvchi va himoyachi tomonidan to'plangan dalillarni xolisona baholab, ular asosida qonun va ichki ishonchga asoslanib, sudlanuvchining aybi isbotlangan yoki isbotlanmaganligi to'g'risida qaror qabul qilishi va hukm chiqarishi shart. Aybsizlik prezumpsiyasi O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksida belgilangan tartibda bartaraf etilishi mumkin bo'lmagan har qanday shubhaning ayblanuvchi foydasiga talqin qilinishida, sud hukmi esa taxminlarga asoslanishi mumkin emasligida ifodalanadi. Ushbu holatlarning mavjudligi sud tomonidan oqlov hukmi chiqarilishiga olib keladi. Sudning oqlov hukmi davlat huquq tizimining gumanistik, demokratik va huquqiy mohiyatini ifodalaydi. Oqlash jinoyatga qarshi kurashish vazifasiga mutlaqo zid emas, chunki u aybsiz shaxs jinoyatchi uchun jazolanmasligini ko'rsatadi, bu holatda u huquqni muhofaza qilish tizimining e'tiboridan chetda qoladi va o'z jinoiy faoliyatini davom ettiradi.

Oqlov institutining shakllanishi uzoq evolyutsion rivojlanishdan o'tdi, bu davrda qonun chiqaruvchi va huquqni muhofaza qiluvchi organ jinoyat ishini hal qilishning eng maqbul va qonuniy yo'lini qidirdi. Uning paydo bo'lishi adolat haqidagi insoniy g'oyalarning ma'lum bir o'zgarishi bilan bog'liq. Oqlash to'g'ridan-to'g'ri jamiyatning ijtimoiy-siyosiy, madaniy va ma'naviy hayotidagi muayyan o'zgarishlar bilan bog'liq. Hokimiyatning alohida va mustaqil hokimiyat tarmoqlariga bo'linishi printsiipi mavjud bo'lmagan demokratik bo'lmagan mamlakatda oqlov paydo bo'lishi mumkin emas. Oqlov faqat sud mustaqil va qonun bilan himoyalangan jinoyat protsessining ma'lum bir turida mavjud bo'lib, sudya jinoyat protsessining ishtirokchisi sifatida tergov organlari bilan ularning aybi to'g'risidagi xulosalariga rozi emasligini bildirishi mumkin. Bunday jinoiy protsessda o'z pozitsiyasini himoya qilish uchun teng imkoniyatlarga ega bo'lgan ayblov va himoya tomoni bo'lishi kerak. Shu bilan birga, sudda ishni ko'rish jarayoni ochiq va ochiq bo'lishi kerak.

Jinoyat protsessida taraflarning teng huquqliligi, ayblanuvchining aybi isbotlanmagan taqdirda sud tomonidan oqlov hukmi chiqarish imkoniyati inson va fuqaroning huquq va erkinliklari ustuvorligi tamoyillari amalga oshirilayotganligi, huquq va erkinliklarini liberallashtirishning belgisidir. Oqlov hukmi sudlanuvchini rasman aybsiz deb topuvchi sud hokimiyatining aktidir.

Oqlov hukmining mohiyati va mohiyatini jinoyat ishida chiqarilgan hukmning bir turi sifatida tushunishda A.A. Luzik, T.V. Omelchenko hukmning yakuniy belgisini ta'kidlaydi, chunki hukm jinoyat ishini sudgacha va sudda ko'rib chiqish natijasidir. Mualliflar, shuningdek, sudlanuvchining ishtiroki yoki ishtirok etmasligi va aybdorligi yoki aybsizligi haqidagi savolga javob sifatida hukmning muhim xususiyatiga ishora qiladilar. N.N. Suxanova oqlov hukmini ko'rib chiqib, uning protsessual xususiyatini ta'kidlaydi, shuningdek, birinchi va apellyatsiya sudi oqlov hukmi chiqarishi mumkinligini ta'kidlaydi Y.Y. Churilov oqlovning mohiyatini hisobga olgan holda, u bir qator protsessual qoidalarga, shu jumladan, oqlov hukmini chiqarish uchun asoslar ro'yxatiga, oqlov hukmini chiqarish tartibini tartibga soluvchi qoidalarga rioya qilishni talab qiladi. Shunday qilib, mualliflar asosan tahlil qilinayotgan sud qarorining bir yoki ikkita xususiyatiga e'tibor qaratadilar, bu esa aslida oqlov hukmining o'ziga xos xususiyatlarini to'liq ochib berishga imkon bermaydi.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining normalarida qonun chiqaruvchi "oqlash" tushunchasining huquqiy mazmunini ochib bermagan. Qonun chiqaruvchi "hukm" tushunchasini uning quyidagi huquqiy belgilari orqali belgilaydi. Hukm - sudlanuvchining aybsizligi yoki aybi yo'qligi va unga jazo tayinlash yoki uni jazodan ozod qilish to'g'risidagi birinchi yoki apellyatsiya instansiyasi sudi tomonidan chiqarilgan qaror. "Hukm"ning huquqiy tushunchasini tahlil qilib, quyidagi xususiyatlarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

- protsessual qaror;
- qaror sudlanuvchining aybdorligi yoki aybsizligi faktining bayoni;
- qaror bilan sudlanuvchi jazolanadi yoki undan ozod qilinadi;
- hukm faqat birinchi yoki apellyatsiya instantsiyasi sudi tomonidan chiqariladi.

A.V.Grinenkoning ta'kidlashicha: "Hukm jinoyat protsessining yakuniy hujjati bo'lib, u qilmish tavsifini o'z ichiga oladi, dalillarning mazmunini ko'rsatadi, natijada sudlanuvchining aybsizligi yoki aybdorligi to'g'risida xulosa chiqariladi. aybdor deb topilgan taqdirda jazo turi va miqdori, yuzaga kelgan barcha huquqiy munosabatlarni to'g'ri hal etish uchun muhim bo'lgan boshqa masalalar ham hal etiladi. I.L.Petruxinning fikricha: "Aybsizlik hukmi sudlanuvchining aybsizligini rasman e'lon qiladigan va kafolatlaydigan sud hokimiyatining hujjati bo'lib, uning aybsizligi haqidagi qarori yuridik kuchga ega.

Hukmni sud protsessual qarori deb atagan qonun chiqaruvchi uning quyidagi turlarini ajratadi:

- bevosita sud qarori sifatida hukm;
- yakuniy hukm sifatida hukm;
- hukmda sudlanuvchining aybdorligini yoki aybsizligini tasdiqlovchi sud majlisida tekshirilgan dalillar ro'yxati mavjud bo'lsa;
- sud muhokamasi jarayonida yuzaga keladigan boshqa masalalar hukmda hal qilinishi kerak.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining 454-moddasiga ko'ra, hukm qonuniy, asosli va adolatli bo'lishi shart. Hukm qonunning barcha talablariga rioya qilgan holda va qonun asosida chiqarilgan bo'lsa, qonuniy deb topiladi. Agar ishning haqiqiy holatlari zaruriy to'liqlik bilan va ular haqiqatda sodir bo'lganiga to'liq mos ravishda aniqlangan bo'lsa, hukm asosli deb topiladi. Agar aybdor shaxs sodir etgan jinoyatining ijtimoiy xavflilik darajasi va shaxsiga qarab jazolansa yoki boshqa ta'sir chorasi belgilansa, aybsiz shaxs oqlangan va tuzatilgan bo'lsa, hukm adolatli deb topiladi. Sud hukmni faqat sud muhokamasida tekshirilgan dalillarga asoslaydi. Sudning hukmdagi barcha xulosalari asosli bo'lishi kerak.

Sudya hukmni alohida, sud esa maslahat xonasida hal qiladi. Bu xonalarda faqat ushbu ish bo'yicha sud a'zolari bo'lgan sudyalarning bo'lishi mumkin. Boshqa shaxslarning bo'lishiga yo'l qo'yilmaydi.

Sud tungi vaqtning boshlanishi bilan, zarurat tug'lganda esa kunduzi majlisni to'xtatishga haqli. Uchrashuv dam olish va bayram kunlariga ham qoldiriladi. Sudyalarning majlisda bildirilgan fikrlarni oshkor qilishga haqli emas.

Shunday qilib, sud hukmi, birinchi navbatda, davlat vakolatli organi tomonidan chiqarilgan protsessual qaror sifatida, imperativ vakolatlar namoyon bo'lgan shaxsning aybdorligini yoki aybsizligini tasdiqlashga qaratilgan. U nafaqat davlatning tortishuv jarayonida aybga iqror bo'lish to'g'risida qaror qabul qilish huquqini, balki davlat tomonidan huquq tartiboti va qonuniylikni ta'minlashga qaratilgan ichki funksiyalarni amalga oshirish jarayonini ham o'zida mujassam etgan. Jinoyat jarayonini dastlabki tergov va jinoyat protsessining uyg'unligi bilan bog'liq bo'lgan sudlanganlik yoki oqlov hukmidagi kabi ijro etish davlat organlarining jinoyat sodir etishda ayblanayotgan shaxsning aybini tan olish yoki rad etish bo'yicha harakatlari yig'indisini aks ettiradi.

Qonunchilikda "hukm" tushunchasining ta'rifi ancha ixcham bo'lib, u qoidalarni ham ochib beradi, lekin hukm sudlanuvchining aybsizligi yoki aybsizligi to'g'risidagi sud qarori va unga jazo tayinlash to'g'risidagi huquqiy qoidalarni o'z ichiga oladi. "Hukm" ta'rifida qonun chiqaruvchi bunday hukm chiqarishga vakolatli sudlar sifatida faqat birinchi instantsiya sudi va apellyatsiya sudini ko'rsatadi, bu boshqa sudlar kabi hukm chiqarish huquqiga ega bo'lgan sudlarning yopiq ro'yxatini ko'rsatadi. Chiqarilgan hukmlarni, shu jumladan, sud muhokamasining chegaralaridan dalolat beruvchi sud-tibbiyot dalillarini mohiyatan va tekshirilmasdan turib tekshirish huquqiga ega.

Oqlov hukmining huquqiy ahamiyati ayblanuvchiga yoki sudlanuvchiga nisbatan qo'yilgan jinoyat tarkibining yo'qligi protsessual qarorda davlat tomonidan tan olinishi va tasdiqlanishida ifodalanadi. Jinoyat protsessi prinsiplari tizimida aybsizlik prezumpsiyasi prinsipi bevosita oqlash bilan bog'liq bo'lgan eng muhim tamoyillardan biridir, chunki bu tamoyil ayblanuvchini, sudlanuvchini aybsiz deb tan olish shartlarini o'zida mujassamlashtiradi. Jinoyat protsessida ayblanuvchining aybsizligi, shu jumladan sudning oqlov qarori bilan tasdiqlanadi.

Oqlov hukmida sud quyidagi holatlarni ko'rsatadi:

- jinoyat hodisasining yo'qligi;
- sudlanuvchi jinoyat sodir etishda ishtirok etmagan bo'lsa;
- sudlanuvchining qilmishida jinoyat tarkibi mavjud emas;
- sudlanuvchi sudyalarning tomonidan oqlandi.

Sudlanuvchining aybsiz deb topilishi va uning oqlanishi oqlangan shaxsning rehabilitatsiya qilish huquqiga ega bo'lishiga olib keladi, bu oqlangan, noqonuniy yoki

asossiz ravishda jinoiy javobgarlikka tortilgan shaxslarning fuqarolik huquqlari va erkinliklari tiklanishini, unga yetkazilgan zararining o'rnini qoplashni tasdiqlaydi.

Reabilitatsiya jinoiy sudlov tizimida juda muhim jarayondir, chunki oqlov doirasida davlat begunoh shaxsni javobgarlikka tortish bo'yicha dastlabki tergov jarayonida va birinchi instantsiya sudida yo'l qo'yilgan xatolarni tasdiqlaydi va tuzatadi. Bunday xatolarni reabilitatsiya qilish tartibi doirasida tan olish davlatning asosiy qonuni qoidalari bilan bog'liq bo'lib, unga ko'ra, har kim jamoatning noqonuniy xatti-harakatlari (yoki harakatsizligi) tufayli etkazilgan zararni davlat tomonidan qoplash huquqiga ega.

Reabilitatsiya fuqaroga quyidagilarni talab qilishga imkon beradi:

- jinoiy ish yuritish jarayonida unga etkazilgan mulkiy zararni qoplash;
- ma'naviy zararining oqibatlarini bartaraf etish va uni mehnat, pensiya, uy-joy va boshqa huquqlarda tiklash.

Umuman olganda, oqlov jinoiy odil sudlovning muhim instituti hisoblanadi, chunki u jinoyat-protsessual tizimning holati ustidan jamiyatning nazorati omili bo'lib xizmat qiladi, chunki so'nggi bir necha yil ichida aybdorlik to'g'risidagi hukmlarning chiqarilishi ustunlik qila boshladi. Jamoatchilik noroziligiga sabab bo'lgan sud tizimi, bu esa O'zbekiston Respublikasida sud hokimiyati tomonidan chiqarilgan oqlov unchalik keng tarqalgan bo'lmagan protsessual qarorga aylanganidan dalolat beradi.

O'z navbatida, L. A. Voskobitova oqlovni qisman ichki jinoiy protsessning ayblov nuqtai nazaridan kelib chiqqan holda, tergovchi va prokuror ayblovning har tomonlama, to'liqligi va ob'yektivligi talablariga javob bermaydigan ayblovni shakllantirganligi sababli, deb hisoblaydi, ishning haqiqiy holatlarini o'rganish, kelajakda har qanday holatda ham o'z sud hukmini tasdiqlashga harakat qiladi. Biroq ushbu holatlar tufayli sud har doim ham jinoyat qonuni normalarini to'g'ri qo'llay olmaydi va ish bo'yicha adolatli qaror qabul qila olmaydi.

Aksariyat tadqiqotchilar, shuningdek, jinoiy ishlarni hal qilishning eng oson yo'li jiddiy psixologik stress, kasbiy bilim va tajribani talab qilmaydigan ayblovni saqlab qolish ekanligini ta'kidlaydilar, shuning uchun ko'plab sudyalar ongli ravishda "ayblovchi tarafkashlik"ni tanlaydilar. A. N. Xoliqov ta'kidlaganidek, "har bir uzr <...> rasmiy ish yuritish, korrupsiyada gumon qilish, boshqa ko'rib chiqilayotgan ishlarni tekshirish <...> huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan, ko'pincha ma'muriy munosabatlarni murakkablashtirish kabi oqibatlarga olib keladi".

I.L.Petruxinning fikriga ko'ra, oqlash "davlatning o'zini-o'zi cheklash" harakati ekanligini ta'kidlagan fikriga qo'shilish kerak. Tergovchi, prokuror, sud o'z xohish-irodasini bevosita ifoda etuvchi, lekin oqlov hukmi chiqarilganda ular bo'ysunish munosabatlariga o'rnatiladigan davlat organlaridir. Boshqacha aytganda, sud tergov xolisona, xolisona olib borilganligini, aybdor shaxs aniqlanmaganligini, shuning uchun sudlanuvchining aybsizligini aniqlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2014-yil 23-maydagi "Sud qarori to'g'risida"gi 07-sonli qaroriga asosan sud hukmi O'zbekiston Respublikasi nomidan hal qilinadigan eng muhim odil sudlov aktidir. Bu sud jarayonini yakunlaydi va jinoyat protsessining asosiy vazifalarini hal qiladi - shunday qilib, jinoyat sodir etgan har bir kishi adolatli jazoga tortiladi va birorta ham begunoh shaxs jinoiy javobgarlikka tortilmaydi va sudlanmaydi.

Oqlash hukmi ish yuritishning sudgacha bo'lgan bosqichlarida qabul qilingan protsessual qarorlar bilan qonuniylik, asoslilik va adolatlilik talablari o'rtasidagi

nomuvofiqlikni sud tomonidan tan olish bilan barobardir, ya'ni ayblovning bekor qilinishi, birinchi navbatda, kam ta'minlanganlar bilan bog'liq. Aynan davlat tomonidan dastlabki tergov organlari faoliyatiga salbiy baho berish bilan huquqshunoslar oqlov hukmining mohiyatini to'g'ri bog'laydilar, uning chiqarilishi ko'pchilik hollarda dastlabki tergov organlari tomonidan yo'l qo'yilgan xatolar natijasidir.

Oqlov hukmlari davlat organlari tomonidan prokuratura uchun muayyan huquqiy oqibatlarga olib keladigan istisnoli xatti-harakatlar sifatida to'liq qayta ko'rib chiqiladi, bunda ularning aksariyati "ikki tomonlama filtrlash" dan o'tadi, shuni ta'kidlash kerakki, sudlov hukmi o'tkazilmaydi.

Yuqoridagilarni yakunlab, shuni ta'kidlaymizki, sud tomonidan jinoyat protsessining sudgacha bo'lgan bosqichida yo'l qo'yilgan xato faktining davlat nomidan tan olinishi va ijtimoiy adolatning tiklanishi oqlov hukmining muhim ijtimoiy ahamiyati hisoblanadi. Jinoiy munosabatlar orbitasiga noto'g'ri aralashgan "fuqarodan davlat tomonidan rasmiy uzr so'rash" sifatida oqlov hukmi davlat hokimiyatini o'z-o'zini tanqid qilishning eng oliy shakli, oqlash esa odil sudlovni amalga oshirishda adolatga erishishning zaruriy vositasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Суханова Н.Н. Постановление оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве: автореф. дисс. ... к.ю.н. Спец. 12.00.09 / Н. Н. Суханова; науч. рук. И. В. Смолькова. Иркутск, 2008. – С. 10
2. Лузик А.А., Омельченко, Т.В. Оправдательный приговор. М.: Юстицинформ, 2017. – С. 90.
3. Самсонов И.И. Непричастность как основание постановления оправдательного приговора // Вестник Удмуртского университета. Серия 2. Экономика и право, Вып. 4. 2010. С. 45-47. Суханова Н.Н. Постановление оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве: автореф. дисс. ... к.ю.н. Спец. 12.00.09 / Н. Н. Суханова; науч. рук. И. В. Смолькова. Иркутск, 2008. – С. 10.
4. Чурилов Ю.Ю. Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве: монография. М.: Юристъ, 2010. – С. 75.
5. Гриненко, А.В. Приговор суда первой инстанции как итоговый акт уголовного судопроизводства/А.В.Гриненко // Российский судья. - 2017. - № 1. - С.29 - 32.
6. Петрухин, И.Л. Оправдательный приговор и право на реабилитацию: Монография/И.Л.Петрухин. - М.: Проспект, 2009. – С. 7.
7. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан от 01.04.1995г. Ст. 454. <https://lex.uz/docs/111463>. Дата обращения: 26.01.2023г.
8. Воскобитова Л. А. Обвинение или обвинительный уклон? // Актуальные проблемы российского права. — 2014. — № 3. — С. 455–462.
9. Халиков А. Н. Возможности достижения истины или установления обстоятельств, подлежащих доказыванию в судебном производстве // Бюллетень Международной ассоциации содействия правосудия. — 2015. — № 1. — С. 106–110.
10. Петрухин И. Л. Оправдательный приговор и право на реабилитацию: монография. — М.: Проспект, 2009. — 192 с.

11. Согласно Постановлению пленума Верховного суда Республики Узбекистан «О судебном приговоре» от 23 мая 2014 года № 07. Ч. 1. <https://lex.uz/docs/2413564#2413878>. Дата обращения: 26.01.2023г.

12. Коляда Г.Ю. Цифровизация правосудия: теоретические и практические аспекты // Образование и право. 2020. № 2. С. 239—250.

13. Бирюков П.Н. Искусственный интеллект и «предсказное правосудие»: зарубежный опыт // Lex Russica. 2019. № 11. С. 79-87.